



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 632/2013-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 24. októbra 2013 predbežne prerokoval sťažnosť ŠBK V., K., zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. D. B. s. r. o., konajúcou advokátom JUDr. D. B., K., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5 Cbi 316/2004 z 22. augusta 2012 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Obo 80/2012, a sp. zn. 4 Obo 81/2012 z 28. decembra 2012, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť ŠBK V. o d m i e t a pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. mája 2013 doručená sťažnosť ŠBK V. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho

základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Cbi 316/2004 z 22. augusta 2012 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Obo 80/2012, 4 Obo 81/2012 z 28. decembra 2012 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“).

2. Z podanej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že pred krajským súdom ako súdom prvého stupňa prebiehalo konanie, v ktorom sa žalobca (spoločnosť E., a. s.) domáhala, aby súd zaviazal troch dlžníkov, aby jej spoločne a nerozdielne zaplatili sumu 215 233,78 € s prísl. Uznesením krajského súdu sp. zn. 5 Cbi 316/2004 z 13. augusta 2012 krajský súd konanie zastavil, keďže žalobca – spoločnosť E., a. s., bola vymazaná z obchodného registra 2. júna 2012, čím zanikla bez právneho nástupcu (toto uznesenie však sťažovateľ sťažnosťou na ústavnom súde nenapadol, pozn.). Následne sťažovateľ 15. augusta 2012 doručil krajskému súdu podanie nazvané „*Návrh na vstup účastníka do konania podľa ust. § 92 ods. 2 O.s.p.*“, kde uviedol, že ešte 30. marca 2012 nadobudol zmluvou o postúpení pohľadávok pohľadávku, ktorá je predmetom tohto konania, a zároveň uviedol, že „*navrhuje a súhlasí s tým, aby do konania na miesto doterajšieho navrhovateľa spoločnosti E., a. s. – vstúpil nový účastník – ŠBK V.*“. Uznesením krajského súdu z 22. augusta 2012 tento nepripustil zámenu účastníkov konania na strane žalobcu a na odvolanie sťažovateľa najvyšší súd uznesením z 28. decembra 2012 toto uznesenie krajského súdu potvrdil.

3. Sťažovateľ v sťažnosti v podstatnom uviedol:

«*Ohľadom sťažovateľom nadobudnutej pohľadávky prebiehal od roku 2004 súdny spor vedený Krajským súdom v Košiciach pod sp. zn. 5Cbi/316/2004. Vzhľadom na hospodárnosť súdneho konania ako aj vzhľadom na plynutie času od vzniku pohľadávky sťažovateľ návrhom zo dňa 14.8.2012 požiadal prvostupňový Krajský súd v Košiciach*

podľa § 92 ods. 2, 3 O.s.p. o zmenu účastníka konania tak, aby namiesto doterajšieho žalobcu v spore (postupcu) do konania vstúpil ako sťažovateľ (postupník), pretože po začatí konania, resp. v jeho priebehu došlo ku zmene aktívnej vecnej legitímácie v spore z dôvodu postúpenia pohľadávky...

Napriek tomu, že sťažovateľ splnil všetky formálne kritériá predpísané O.s.p. v § 92 ods. 2, 3 O.s.p. súd Uznesením Krajského súdu sp. zn. 5Cbi/316/2004-467 zo dňa 22.08.2012 rozhodol, že „Nepripúšťa zámenu účastníkov na strane žalobcu“. Tento svoj postoj súd odôvodnil tým, že na povolenie zámeny je potrebný súhlas pôvodného navrhovateľa a nie toho, kto má vstúpiť na miesto navrhovateľa. Takýto postup súdu je svojvoľný, zjavne arbitrárny, pretože nemá oporu v § 92 ods. 2, 3 O.s.p.. Prvostupňový súd sťažovateľovi uprel právo na prístup k súdu, ako aj právo na súdnu ochranu jeho práva na uplatnenie postúpenej pohľadávky. Súd tým sťažovateľa aj materiálne poškodil, pretože od vzniku pohľadávky už uplynuli všetky premlčacie lehoty a teda sťažovateľ v dôsledku nesprávneho postupu súdu už postúpenú pohľadávku nemusí nikdy vymôcť.

O odvolaní sťažovateľa zo dňa 6.9.2012 rozhodol Najvyšší súd SR Uznesením sp. zn. 4 Obo 80/2012, 4 Obo 81/2012 zo dňa 28.12.2012 tak, že dotknuté uznesenie Krajského súdu v Košiciach potvrdil, pričom sa priklonil k záveru, že súhlas so zmenou účastníka mal udeliť pôvodný žalobca.

Najvyšší súd neodôvodnil, prečo sa § 92 ods. 3 O.s.p. má vykladať v rozpore s jeho znením tak, že pre zmenu účastníka konania je potrebný aj súhlas pôvodného žalobcu, a nie iba toho, kto má vstúpiť na miesto navrhovateľa" (§ 92 ods. 3 O.s.p.). Ani najvyšší súd teda sťažovateľovi neposkytol ochranu jeho ústavného práva na prístup k súdu, resp. na súdnu ochranu, ktorých upretie vyústilo do porušenia práva sťažovateľ vlastniť majetok.

Podľa názoru sťažovateľa iba formálne správny postup je predpokladom spravodlivého procesu. V okolnostiach prípadu formálne správny postup súdu konkretizuje Občiansky súdny poriadok, osobitne § 92 ods. 2, 3 O.s.p. o zmene účastníka konania. Ust. § 92 ods. 3 O.s.p. požaduje výlučne súhlas toho, kto má vstúpiť na miesto navrhovateľa. Všeobecné súdy toto kogentné procesné ustanovenie neprípustne „dotvorili“ ešte o podmienku súhlasu pôvodného žalobcu. Tým, že všeobecné súdy racionálne, presvedčivo, v súlade so zákonom a logicky konkrétnymi úvahami neodôvodnili, prečo o návrhu žalobcu rozhodli v rozpore s § 92 ods. 2, 3 O.s.p., konali arbitrárne a spôsobom

nezlučiteľným s ústavou. Všeobecné sudy nepostupovali formálne správne, pretože nedodrжали § 92 ods. 3 O.s.p.. Konali svojvoľne a ústavne neutržateľne. Obe všeobecné sudy tak bezprecedentne pošliapali ust. § 92 ods. 3, 4 O.s.p., že ich rozhodnutia by nemali byť akceptovateľné a mali by byť zrušené. V dôsledku postupu súdu došlo k porušeniu ústavného práva sťažovateľa na prístup k súdu, ako aj k porušeniu práva sťažovateľa vlastníť majetok. V danom prípade sudy svojim postupom neakceptovali súhlas sťažovateľa, ktorý bol zákonom vyžadovaný a ktorý bol písomne daný a preukázaný, na druhej strane vyžadujú súhlas, ktorý zákon nepožaduje (ale ktorý bol tiež daný už len tým, že pôvodný navrhovateľ pohľadávku postúpil a v bode 3.2. Zmluvy o postúpení vyslovil súhlas so zmenami v účastníkoch konania).

Voči ústavnej sťažnosti ako krajnému prostriedku nápravy nejestvuje v situácii sťažovateľa žiadna iná účinná a efektívna alternatíva, pretože podľa § 239 O.s.p. a contrario je dovolanie proti uzneseniu najvyššieho súdu tohto typu neprípustné a podanie mimoriadneho dovolania vylučuje § 243f ods. 2 písm. b) O.s.p.. Preto je sťažovateľ nútený obrátiť sa na ústavný súd touto sťažnosťou.»

4. V petite sťažnosti sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom rozhodol tak, že jeho označené práva boli porušené uznesením krajského súdu, ako aj uznesením najvyššieho súdu. Zároveň žiadal, aby ústavný súd zrušil obidve napadnuté uznesenia, vrátil vec krajskému súdu na ďalšie konanie a priznal mu náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Obdobný obsah práva na súdnu ochranu upravuje aj čl. 36 ods. 1 listiny.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy má každý právo vlastniť majetok.

6. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

7. Z ustanovenia čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústava rozdeľuje ústavnú ochranu základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany týmto právam a slobodám vo vzťahu k právomoci

všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. V čl. 127 ods. 1 ústavy už spomenutý princíp subsidiarity znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení práv sťažovateľa a vecne sa zaoberať jeho sťažnosťou iba vtedy, ak sa nemôže domáhať ochrany svojich práv pred všeobecným súdom. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany tohto základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže (prípadne mohol) domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonne upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. m. m. I. ÚS 103/02, I. ÚS 6/04, II. ÚS 122/05, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06).

9. Podstata sťažnostných námietok sťažovateľa spočíva v tvrdenom porušení jeho práva na prístup k súdu, ktoré subsumoval pod práva zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými uzneseniami krajského súdu, ako aj najvyššieho súdu v dôsledku toho, že všeobecné súdy mu v rozpore s ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku neumožnili stať sa účastníkom predmetného konania na strane žalobcu. Zo skutočnosti, že predmetom konania bolo zaplatenie peňažnej pohľadávky, sťažovateľ vyvodil aj porušenie jeho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

10. Pri predbežnom prerokovaní sťažnosti vo vzťahu k namietanému uzneseniu krajského súdu ústavný súd zistil, že proti tomuto sťažovateľ podal odvolanie, o ktorom mal právomoc rozhodnúť, a tým aj poskytnúť ochranu označeným právam v prípade zistenia ich porušenia, najvyšší súd ako súd odvolací. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného

súdu rozhodnúť o prípadnom porušení označených práv sťažovateľa uznesením krajského súdu.

11. Ústavný súd však pri predbežnom prerokovaní dospel k rovnakému záveru, aj pokiaľ ide o napadnuté uznesenie najvyššieho súdu ako odvolacieho súdu. Ako zo samotnej sťažnosti vyplýva, sťažovateľ vidí porušenie označených práv v tom, že mu contra legem nebolo umožnené stať sa žalobcom v predmetnom spore, čím mu bolo podľa jeho slov upreté právo na prístup k súdu. Sťažovateľ je toho názoru, že v tejto veci s poukazom na § 239 Občianskeho súdneho poriadku dovolanie prípustné nie je. Ústavný súd však tento názor nezdieľa, pretože naopak, procesná situácia, ktorá nastala v sťažovateľovej veci, môže byť subsumovateľná pod ustanovenie § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku.

12. Podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Citované ustanovenie teda pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu bez ohľadu na jeho formu (rozsudok alebo uznesenie), ktoré malo za následok odňatie možnosti konať pred súdom. V sťažovateľovej veci nie je sporné, že najvyšší súd napadnutým uznesením rozhodoval ako odvolací súd. Podľa názoru ústavného súdu situácia, v ktorej sa osoba, ktorá nie je účastníkom konania, procesne relevantným spôsobom svojho účasti domáha, in concreto podá návrh na vstup do konania podľa § 92 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, a všeobecný súd v rozpore s procesnými normami a ním zisteným skutkovým a právnym stavom (prevod alebo prechod práv a povinností, o ktorých sa koná) takýto vstup do konania nepovolí (nepripustí), je tak pri gramatickom, ako aj racione legis výklade subsumovateľná pod ustanovenie § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku. Dôsledkom takéhoto negatívneho rozhodnutia je totiž popretie prístupu k súdu, s tým spojená nemožnosť stať sa účastníkom konania a v jeho rámci uplatňovať procesné práva a povinnosti, teda v súhrne odňatie možnosti konať pred súdom.

13. Procesná situácia, v ktorej sa po potvrdzujúcom uznesení najvyššieho súdu ako odvolacieho súdu ocitol sťažovateľ, teda zakladá prípustnosť dovolania, a tým aj právomoc

iného senátu najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu (§ 10a ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku) poskytnúť ochranu sťažovateľovi v prípade zistenia porušenia jeho práv. Táto skutočnosť zároveň vylučuje právomoc ústavného súdu vecne a meritórne preskúmať a následne rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľa aj v tej jej časti, ktorá smeruje proti napadnutému potvrdzujúcemu uzneseniu najvyššieho súdu. K sťažovateľovmu odkazu na neprípustnosť dovolania podľa § 239 Občianskeho súdneho poriadku ústavný súd len stručne dodáva, že je síce pravdou, že podľa tohto zákonného ustanovenia dovolanie proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu *a contrario* prípustné nie je, zároveň však treba doplniť, že § 239 Občianskeho súdneho poriadku nijako nevylučuje prípustnosť dovolania z dôvodov vád tzv. zmätočnosti uvedených v § 237 Občianskeho súdneho poriadku.

14. Ústavný súd si je vedomý toho, že sám nemá právomoc na to, aby formoval doktrínu prípustnosti dovolania v občianskom súdnom konaní, keďže táto právomoc patrí najvyššiemu súdu (m. m. I. ÚS 393/08). Tento je však v záujme ústavne konformného výkladu (čl. 152 ods. 4 ústavy) povinný pri posudzovaní prípustnosti dovolania v obdobných veciach zohľadniť to, čo zákonodarcu sledoval zakotvením prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku vo väzbe na záruky, ktoré v rámci základného práva na súdnu ochranu (spravodlivé súdne konanie) obsahuje čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

15. Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd, naopak, čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne požaduje vyčerpanie všetkých sťažovateľovi dostupných a účinných prostriedkov nápravy. Keďže proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu ako súdu odvolacieho je možné zo sťažovateľom tvrdených pochybení podať dovolanie, právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľa má najvyšší súd ako súd dovolací, čím bola zároveň vylúčená právomoc ústavného súdu. Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažnosť sťažovateľa odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie a rozhodnutie.

16. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti už pri jej predbežnom prerokovaní ústavný súd nemohol rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľa, ktoré sú viazané na to, že sťažnosti by bolo vyhovené (zrušenie napadnutých uznesení všeobecných súdov a vrátenie veci na ďalšie konanie, náhrada trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2013